

Tilda ve diğlerleri -13: Son moda: Faşizm

Category: Detektiv proza, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Tilda ve diğlerleri -13: Son moda: Faşizm TILDA VE DİĞERLERİ -13

► SON MODA: FAŞİZM

İnsanoğlunun tarihten ders almadığı gerçeği, tarihten alınacak derslerin en önemlisidir, der Aldous Huxley. Gelecek nesilleri tarihten bizden daha fazla ders alabilecek şekilde öngörölü ve ayrıca hoşgörölü yetiştirebilmek için ilkokul öğretmeni olmuş ve ilkokul ikinci sınıftaki çocuklarıyla dersteyken bir kalp krizine yenik düşmüş arkadaşım Fatih Ormancı'nın anısına...

Previously on Tilda ve Diğlerleri:

"Basti'yi ilk bulduğumuz günü hatırlıyor musunuz Tijen Hanımcığim?" "Hatırlamam mı ayol?" "Bağdat Caddesi'nin en kalabalık saatinde kaldırımında hoplaya zıplaya yürüyordu. İki adım sonra da o kalabalık caddeye, onu hiç tınmayacak ve anında ezip geçecek arabaların arasına fırlayacaktı. Arabadan indim. Siyah-beyaz minik kediye kucağıma aldım. Bir-iki dükkana 'Bu kedi sizin miydi?' diye sordum. Kimse oralı olmadı. Sonra kediye arabaya aldım ve büroya getirdim. Getiriş o getiriş..."

"Peki ismi nereden geldi ki?" diye sordu Mehmet. "Kedinin bacakları kısa gibiydi yavru iken. Bastıbacak diyordum ben. Tijen Hanım ise 'bastıbacak' diyebiliyordu" dedi Tilda gözyaşları içinde kahkaha atmaya çalışırken. "Sonra da adı Basti kaldı Bastıcığın!"

Tilda, makyöz arkadaşı Tijen Hanım ve Mehmet, arabaya binip Suadiye Hamiyet Yüceses sokağının köşesindeki dedektiflik bürosuna doğru yola çıktılar. Dedektif Tilda büronun kahraman ve kadrolu erkek kedisi Basti, alt çenesinde çıkan tümörün

alınsın diye ameliyata girdiği için perişan haldeydi, direksiyonu asistanı Mehmet'e devretti. Basti ameliyata alınalı yarım saat oldu olmadı, Tilda'nın telefonu çaldı. Telefonu elleri titreyerek açan Tilda "Buyurun veteriner bey?" diyebilirdi. Ondan sonra "Haaayyyyyyyyyyy!" diye bir çığlık kopararak arabanın koltuğuna bayıldı.

Veteriner kliniğinden Suadiye Hamiyet Yüceses Sokağı'nın köşesindeki dedektiflik bürosuna giderken arabada... Telefonu Tilda'nın elinden kapan Tijen Hanım veterinerlere Tilda'nın bayıldığını açıkladı. Genç kadını kendinden geçiren üzüntülü haber, veterinerin şu anda Basti için en iyisinin ötenazi olacağını söylemesiydi. Tijen hanım lafı uzatmadı. "Kedinin asıl sahibi şu anda baygın ve ben de ötenazi kararını vermeye yetkili değilim. Siz ameliyatı yapıp tümörü alınız. Biz de kedinin iyileşmesi için dua edelim" dedi ve telefonu kapattı. İki dakika sonra kendine gelen Tilda'ya açıklama yapıp telaş etmemesini söyledi. "Veteriner sadece tümörü alacak merak etme! Göreceksin bak Basti iyileşecek!"

Ailesindeki herkesi kaybettiğinden beri Tilda'ya arkadaş olan ve bazen de anne olma rolünü üstlenmiş olan kadim dostu Tijen Hanım, genç kadını en ihtiyaç duyduğu anda kanatlarının altına almıştı. Tilda minnettardı.

Suadiye Hamiyet Yüceses Sokağı'nın köşesindeki dedektiflik bürosunda...

"Biz sana geçen sene ocak ayında Chanel'in Paris Moda Haftası'ndaki Haute Couture ilkbahar/yaz 2018 defilesine gittiğimizi anlatmadık değil mi?" diye sordu Tilda Mehmet'e. Mehmet soran gözlerle baktı. Basti kalorifer peteğinin yanına kurulmuş yatağında nekahet evresindeydi. Şimdilik enjektörle ağzına akıtılan insan bebek maması ile besleniyordu. Ama

kalkıyor, geziniyor, tuvaletine gidiyordu. Genel durumu iyiydi.

“Hayır, anlatmadınız” dedi Mehmet. “O zaman anlatalım Paris’te başımıza neler geldiğini.” “Bakalım sonunu nereye bağlayacaksınız Tildacığım?” dedi Tijen Hanım.

19 Ocak 2018, Paris Charles de Gaulle Havaalanı...

“Tijen Hanım’la beraber Chanel’in defilesini izlemek üzere Paris’e gelmiştik. Yeniyetme bir hukuk öğrencisiyken Fransızca öğrenebilmek için bir süre Paris’te yaşamıştım. Şansa bak ki Chanel’in şu anki stüdyo yöneticisi Kagerfeld’in da asistanı Nirginie Niard’ın kızı Nicole ile aynı evde kalmıştım. Nicole’ün annesi Chanel’e geçtiğinden beri beni bir defile izlemeye çağıracağına dair sözü vardı. E tabii ki en yakın arkadaşım Tijen Hanım için de davetiye gönderecek kadar nazikti.”

Mehmet “Kagerfeld mi?” diye sordu. “Karl Kagerfeld mi? Kendi markası yok mu onun? Ne işi varmış ki Chanel’de?” Tilda güldü. “Çok sabırsızsın mon şeri. Hele bir dinle bakalım Karl Kagerfeld kimmiş ve Chanel’de ne arıyormuş? Ama ben yine de dünyamız gaz ve toz bulutundan oluşuyordu kısmından anlatayım olayı!” diyerek devam etti Tilda.

“Bu Haute couture denen şey, (ot-kutür diye okunuyor-hatta sonundaki r harfi telaffuz gereği söylenmiyor bile) şuradan geliyor. Haute, Fransızca’da yüksek anlamına gelmekte. Haute couture ise, ‘yüksek dikiş dikmek’ ya da ‘yüksek elbise dikmek’ yani, ‘müşteriye özel giysiler üretmek’ manasında kullanılıyor. Haute couture’ün karşılığı çeşitli bedenlerde üretilen herkesin alıp giyebileceği hazır-giyim” diye başladı Tilda.

Tijen Hanım sözü Tilda’dan aldı. “Haute couture diyip geçme, Chanel’i kuran kadın yani Coco Chanel, yirminci yüzyıla damgasını vuran insanlar arasındaki tek modacıdır. Coco Chanel 1910 yılında Paris’te Chanel Modes isimli bir butikle şapka tasarımcısı olarak moda hayatına atılmış. O dönemde gündüzleri

dikiş dikerek terziliği öğrenmiş. Önce şapka yaparak başladığı tasarımcılık hayatı ilk butiğinden sonra sırayla açtığı iki butikle beraber 1919 yılında kendini couturière – modacı olarak tescil ettirmiş. Coco Chanel kadınları 1800’lerin sıkı sıkıya iliklenmiş korseli elbiselerinden kurtarıp özgürleştirdi. Yakası, kol ve cep ağzı farklı renkte olan Chanel ceketleri ile tüm dünyada sükses yaptıran ve onlarca modelini tasarladığı ‘Mini Siyah Elbise’sini kadın gardırobunun olmazsa olmazı yapan tasarımcıydı.”

Tilda devam etti: “Hayatı başarılarla olduğu kadar sansasyonlarla da dolu olan ve hatta bir Nazi ajanı olduğu iddia edilen bu kadın Ocak 1971’de vefat etti. Onun sıfırdan yükselttiği yerden maalesef tekrar inişe geçmiş olan Chanel moda evinin başına 1982’de Karl Lagerfeld geçti. Chanel’in başına geçtiğinde Karl’a hiç elleme Chanel bitik denmişti. Öyleydi, diyordu Karl. Aynı zamanda Haute couture’ü bir rüyalar ve kaçışlar adası olarak tanımlıyordu. Bu iş Lagerfeld’e göre, modayı yücelten ve zamanın ötesine geçebilen lüksün en son haliydi.”

“Tijen Hanım ve Nicole’le beraber defileye dört gün kala ayak altında dolaşmadan Chanel’in dört haute couture atölyesini de gezdik. Washington Post’tan Pulitzer ödüllü moda eleştirmeni Robin Givnan’ın dediği üzere, bu kıyafetler dünyada pek çok insanın asla dokunamayacağı, aynı odada bile bulunamayacağı şeylerdi. Her atölyenin başındaki modistra denen kadın terziler olan Jacqueline, Cecile, Olivia ve Josette ile tanıştık. Karl’ın defilenin öncesinde çekilen belgeselde konuşmasını dinledik. Karl diyordu ki; eskiden her öğleden sonra defile olurmuş. Kadınlar elbiseleri denemek için Paris’e gelirlermiş. Ama artık dünya değişti. İnsanlar modayı internetten izliyor, diyor. Milyonlarca insan. Biz yeni bir dünyada yaşıyoruz ama bu “end of couture” olmuyor. Yani modanın sonu.”

“Defilede 64 tane her biri tek tek elle dikilmiş elbise sergilenecekti. 2018 ilkbahar-yazının teması ‘bahçeler’di. Elbiseler atölyelerde dikilmeden önce Chanel’in sanat evinde bu elbiseler için binlerce çiçekli yapraklı nakış yapılacaktı.

Robin Givnan şöyle diyordu: Her sene Chanel defilesi zihinleri allak-bullak eden bir etkinlik oluyordu. Modanın ötesinde yankı buluyordu. Pek çok ünlü etkinliğe davet edilirken sahne düzeni büyük setler oluyordu. Çoğu insanın anlamadığı şey, moda, sadece pahalı giysi üretmek demek değildi. Özellikle Fransız modası giysi yapmanın çok özel bir şekliydi. Çünkü hepsi el emeği idi.”

20 Ocak 2018, Chanel’in defilesinin yer akacağı bina Grand Palais, Champs-Élysées, Paris...

“Defilenin düzenlendiği yer Grand Palais isimli aynı anda sergi alanı ve müze görevi yapan tarihi bina idi. Her sene burada Chanel defileleri için market raflarından bir Paris bistrosu mizansenine, eriyen buzullardan ateşlenen ve kalkış yapan bir füzeye kadar üç boyutlu kısıtlamasız bir dünya yaratılıyordu ve her şey bu eşsiz dünyayı yani Chanel dünyasını yaratmanın hizmetindeydi. 2008 ilkbahar koleksiyonu defilesi için dev bir Chanel ceket maketi bile yapılmıştı. Tilda ve diğerleri defileye altı gün kala yapımı başlanan defile setine gittik. Onlarca adam ve kadın, Grand Palais’nin ortasına kocaman kafeslerden oluşan çiçekler ve ağaç dallarıyla bezenmiş bahçe şeklini vermek için arı gibi çalışıyordu.”

“Siz burada oturmuş rahat rahat modadan konuşuyorsunuz ya...” diye böldü Mehmet Tilda’nın sözünü.

“Dur kuzum daha en heyecanlı yerine gelmedik” dedi Tilda ve devam etti.

“Ne diyordum? Yapımı defileden 6 hafta önce başlanan koleksiyondaki elbiseler hazırlandı. Modellerin üzerine giydirildi. Karl’ın önünde son provalar yapıldı. Bu arada çocukken gittiği Knutshalle Hamburg müzesinde okulda öğrendiğinden çok daha fazla şey öğrenmiştim diyor Karl. Adam sadece modacı değil ki. Tasarımcı, fotoğrafçı, yönetmen ve karikatürist aynı zamanda. Chanel’den önce Fendi’nin kürk tasarımı bölümünü de o yönetiyordu. Ayrıca 1984’te motto’su intellectual sexiness/ entelektüel seksilik olan kendi markasını da kurdu.”

“Defileye dakikalar kala 42 kilo vererek adeta kendini

küllerinden yeniden yaratmış olan Karl, sahneyi çeşitli açılardan gösteren monitörlerin önündeki yerini aldı. Tüm olan biteni p r dikkat izlemeye başladı. Tijen hanım ve ben en arka sıradaki yerimizi alıp Hollywood ve Fransa dahil pek çok ünlüyü görüp tanıdıkça birbirimizi d rtmeyi bırakıp defileye konsantre olduk. Birbirinden şık Chanel klasiklerinden sonra baştan aşağı nakış ve boncuklarla bezeli Chanel ve Karl'ı yansıtan bahçeler temalı elbiseler adeta podyumda iek açtılar. Derken..."

"Biz burada oturmuş rahat rahat Chanel defilesinden konuşuyoruz ya..." diye kesti yeniden Mehmet. "Konuşuyoruz elbet" dedi Tilda. Dur heyecanlanma. Daha en önemli kısmına gelmedik olayın."

"İşte elbiseler sırayla misafirlerin  n nden salına salına geçtikten sonra sıra en son çıkacak olan gelinliğı geldi. Gelinlik Karl'ın hislerini ve kafasındaki evlilik şeklini en güzel yansıtan, günümüzde sınırları iyice kalkmış olan kadınlık ve erkeklik olgularını karşılayan muhteşem bir kıyafetti. Arkadan tamamen bembeyaz tüylerden oluşan bir pelerin ve etekle klasik kabarık gelinlik vardı ama  nden yine bembeyaz papyonlu yeleğı, g mleğı ve pantolonu ile maskülen bir gelinlik."

"O ana kadar bizim gibi en arka sırada oturmakta olan genç bir adamın davranışları benim dikkatimi podyumdan ayırmıştı. Sağı sola bakarak sinirli sinirli bacak bacak üzerine atıp duruyor ve bir elini sürekli oturduğı sıranın altında duran bir sırt çantasının içinde tutuyordu. Karl'ın bir cümlesi beynimde şimşek akmasına sebep oldu. It's all about taste. If you're cheap, nothing helps / Hepsi zevkle ilgili. Eğıer ucuz bir zevkiniz varsa, hiçbir şeyin faydası olmaz. O zamana kadar etrafımdakileri incelemiştim ve oradaki herkesin asgari bir şıklıkta buluştuğunu fark etmiştim. Ama kocaman cepli, tozlu paçalı komando desenli pantolonuyla, yine tozdan görünmeyen askeri botlarıyla ve rengi kaçmış siyah tişörtüyle bu adam oraya ait değıildi. Yavaşça yerimden kalkarak arkaya s z ld m. Güvenlik görevlisine 'Oraya biri sırt çantasında bir silah sokmak istese bunu yapabilir mi?' diye sordum yarı Fransızca

yarı İngilizce. Adam bir kaşını kaldırdı: ‘Şüphelendiğiniz biri mi var Matmazel?’ Ben yaklaşık iki metre boyundaki görevliye en arka sıradaki adamın hal ve tavrını anlatıyordum ki gelinliği taşıyan modelle Karl sahnede belirdi. O ana kadar tüm güvenlik görevlilerini uyarmış olan görevli birdenbire beni kenara itti. İtmenin şiddetiyle düştüğüm yerden ayağa kalktığımda benim sırt çantalı adamın ayağa fırlayıp insanların üzerine basa basa ön sıraya kadar ilerleyişini seyrettim. Elindeki silahı korkudan tir tir titreyen modelin kolundaki Karl’a doğrulttu ve Hindistan şiveli İngilizcesi ile bağırmaya başladı.

“Sen et yenen dünyada neden kürk giyilmesin, diyen adamsın. Sen ben elimi şeker, peynir ve ekmeğe elimi bile sürmem, diyen adamsın. Biliyor musun ne kadar aç var bu dünyada senin asla yemem dediğin şeyleri yiyemeyen? Sen 1994’te Claudia Schiffer’a Kuran ayetinden çalınma harflerle süslü elbise giydiren adamsın*! Ablam senin elbisenin benzerini dikmeye çalıştı diye yediği dayaklardan sonra sakat kaldı benim! Sen lanetlisin!” diye tiradını bağırırken benim bir dakika önceki uyarım sayesinde teyakkuza geçmiş Grand Palais güvenlik birimi, sanki gösterinin bir parçasıymış gibi silahlı adamın üzerine tepeden indiriliverilen ağla adamı etkisiz hale getirip tutukladılar.

“Demek 2018’de Karl Kagerfeld’e yapılan suikast girişimini durduran gizli özne sizdiniz Tilda Hanım” dedi Mehmet. “Tebrik ederim. Ama yine de 8 Mart Dünya İşçi ve Emekçi Kadınlar günü henüz geçmişken sadece zenginleri ilgilendiren bir moda olayıyla ilgili bu coşkunuza anlam veremiyorum. Mlormar işçilerinin durumundan haberiniz var mı? Patron tarafından istenmeyen sendikaya üye oldukları için işten atılan kadın işçilerden? Ve bu Mlormar firmasının %51’inin Fransız kozmetik devi Yves Pocher’e ait olduğunu biliyor muydunuz? Zengin bir azınlık daha güzel giyinsin, daha çok süslensin, daha güzel koksun, daha iyi görünsün diye diğerlerinin işsiz kaldığını biliyor muydunuz? Ve hem gelinlik hem damatlık gibi görünen bir elbise ile Kagerfeld’in, erkek ve kadının sınırlarının giderek azaldığı değil aksine erkek ve kadının arasına uçurum

sokulan bizim gibi akllı karışık toplumlara eşcinselliği övücü mesajlar verdiğinin farkında mıydınız?”

“Hayır!” diye bağırdı Tilda. “Karl’ın dehasına övgüydü bu. Ama adam eşcinsel. Onun dehasını överken buna vurgu bile yapmadım. Senin gibi homofobik değilim ben! Versace de bir eşcinsel tarafından öldürüldü. Ama mesele eşcinsel olması değildi. O genç, kişilik bozuklukları yüzünden bir seri katile dönüştü. Gianni Versace dahil tam 5 kişiyi öldürdü. Onu öldürme sebebi biraz aşk biraz kıskançlık ve kendine göre dünyada hak ettiğine inandığı yeri bir türlü edinemesiydi. Versace bir eşcinsel olmasaydı katil aşık bir kadın da olabilirdi! Homofobiksiniz! Her şeye fobiksiniz!

“Sizin gibi İslamofobik olmaktan iyidir!” diye bağırdı Mehmet. “İslamofobik mi? Ben mi İslamofobikim!” diye çıldırdı Tilda. “Hem haberi duydun madem devamını da okusaydın ya! 8 Mart dünya kadınlar gününde 297 gündür sürdürdükleri eylemi sonlandırdılar. Kıdem tazminatı ve tazminat gibi haklarını aldılar ama maalesef işe geri dönemediler. Merak etme, bir adamın sanatsal dehasına eşcinsel diye önyargı ile bakan siz erkekler gibi değiliz biz. Eğer değerlere saygı duyulacaksa, çifte standart uygulamadan herkesin değerlerine saygılıyız. Ben Müslüman değilim ama kalabalıklar gruplar halinde Ezan okunurken ıslıklayanlara çok tepkiliyim. Eğer kendileri özgürlük adına sokaklara dökülmüşken böyle bir saygısızlığı bilerek yaptılarsa sonuna kadar haksızlar. Ama eğer bilerek yaptılarsa tabii ki. Sen ise tahammülsüzsün çoğu hemcinsin gibi. Anlamadan dinlemeden bağırıp çağıran felaket tellalcılarına hemen kanmaya meyillisin.”

Tijen Hanım bağırarak araya girmek zorunda kaldı. “Arkadaşlar! Bir saniye susun! Dünyada sizin saçma sapan tartışmalarınızdan daha önemli şeyler oluyor! Yeni Zelanda’da manyağın biri camiyi makineli tüfekle taramış ve bunu internetten canlı yayınlamış. Ölü sayısı 50.”

Türkiye’de günlerden 14 Mart 2019 Perşembe idi ama Yeni Zelanda’da cuma gününe girilmişti. Katil, maktulleri, elini kolunu sallayarak girdiği camide Cuma namazı kılarlarken makineli tüfekle taramıştı. Terörist olaydan bir süre sonra

Yeni Zelanda polisi tarafından etkisiz hale getirildi. Katilin yakalanmadan önce internette paylaştığı makineli tüfeğinin üzerine yazdığı isimler, fanatik bir şekilde teröre odaklandığını ortaya çıkarmıştı.

Herkes sustu. Dünya her geçen gün daha çok ölüme, daha çok deliliğe daha çok tahammülsüzlüğe doğru dönüyordu. Kimse kimseye saygı duymuyor hatta, onun gibi giyinmiyor, onun gibi düşünmüyor, onun gibi görünmüyor, onun gibi konuşmuyor, onun gibi ibadet etmiyor, hatta onun gibi sevişmiyor diye karşısındaki insanın hayatına son verebilecek kadar kendini üstün görebiliyordu.

“İrkçılığın, aşırı milliyetçiliğin, fanatizmin ideolojik körleşmenin, tarihin her döneminde ve dünyanın her köşesinde felakete yol açtığını görüp karşılığında ırkçılığa ve milliyetçiliğe sarılmak insan soyunun laneti olmalı. Nefreti yenmeyi asla başaramayacağız korkarım.” diyecekti gazeteci Sinan Dirlik.

“İnanç vicdani bir kavramdır. Kimseyi inancından dolayı öldüremezsiniz. Kimseyi inandığı ya da inanmadığı için hor göremezsiniz. Kimseye inancınızı dikte edemezsiniz. Kimseye inançlı ya da inançsız diye saygısızlık yapamazsınız. Müslüman kardeşlerimin başı sağ olsun diyemeyeceğim bence tüm dünyanın başı sağ olsun. Bu utanç tüm insanlığın. Bu utanç faşizmin. Bu utanç dini, vicdanının önüne koyan herkesin.” diyecekti gayrimüslim bir kadın olan Vera.

Bütün bunlar olup biterken, Bosna Savaşı’nda, soykırım dahil sayısız savaş suçunun sorumlusu Bosna Sırplarının eski lideri 76 yaşındaki Radovan Karadžić ömür boyu hapse mahkum edilecekti.

Maalesef dünyadaki son moda faşizmdi.

*1994 Chanel ilkbahar koleksiyonunda Karl Lagerfeld'in Kuran'dan kaligrafik desenlerle çizdiği elbiseler tartışmaya neden oldu. Sonradan özür diledi ve o desenler Taj Mahal hakkındaki bir kitaptan aldığını ve kelimelerin bir aşk şiirinden alınma olduğunu sandığını söyler.

Elbiseyi taşıyan Claudia Schiffer'dı. Elbisede yazılı olan Nahl suresi 37. ayetti: "Sen o kafirlerin hidayete ermelerini ne kadar istesen de Allah saptırdığı kimseleri hidayete erdirmez. Onların hiçbir yardımcısı da yoktur." Lagerfeld hakkında Şeytan Ayetleri türü fetvalar verilince Chanel patronu Claude Eliette Paris'teki Grand Mosque-Büyük Camii'yi ziyaret eder ve Fransa'daki 3 milyon Müslüman nüfusa özürlerini bildirdi.

Tuğba TURAN. Detektif proza